

«Αθηνά»

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΠΛΩΝ

Σαλαμίνος 10, Θεσσαλονίκη 54625, Τηλ/Fax: 2310904794 / 6944165341, www.armscontrol.info

ΟΥΚΡΑΝΙΑ: ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΑΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ*

*του Θεόδωρου Τσακίρη**
Ερευνητή Πυρήνα Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων,
Υπουργείου Εθνικής Άμυνας*

I. Ο Γεωπολιτικός Κατατεμαχισμός της Ουκρανίας

Η πολιτική έκρηξη των εκλογών του περασμένου Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου αποτελεί μόλις την κορυφή του «ηφαιστείου». Στο «γεωπολιτικό» υπέδαφος της χώρας κινούνταν, από τη στιγμή της γένεσης (1991) του ανεξαρτήτου κράτους, κεντρόφυγες δυνάμεις που συνθέτουν το μωσαϊκό της (σημαντικότερης μετά την Ρωσία) πρώην Σοβιετικής Δημοκρατίας. Οι δυνάμεις αυτές ανέχονταν η μία την άλλη για όσο χρονικό διάστημα η πολιτική ελίτ του Κίεβου είχε τη δυνατότητα να απορροφά τους συγκρουσιακούς κραδασμούς που αναπόφευκτα δημιουργούνται όταν κανείς λάβει υπόψιν του τα εξής:

(α) Ότι η Ουκρανία αποτελεί το σημαντικότερο, μαζί με το Καζακστάν, γεωπολιτικό «οικόπεδο» του πρώην Σοβιετικού χώρου. Από αυτήν εξαρτάται σε αποφασιστικό βαθμό η έξοδος της Ρωσίας στην Μαύρη Θάλασσα, θέση την οποία διασφάλισε με την κατάκτηση του Δον και της Κριμαϊκής Χερσονήσου κατά την περίοδο 1768-1783¹. Μετά την πτώση της ΕΣΣΔ, ο λιμένας της Σεβαστούπολης, όπου φιλοξενείται και το σύνολο του Ρωσικού στόλου της Μαύρης Θάλασσας, αποτελεί την μόνη ουσιαστική έξοδο της Ρωσίας στον Εύξεινο Πόντο, από εμπορική αλλά κυρίως

¹ Andrew Fisher, *The Russian Annexation of the Crimea, 1772-1783*, (Cambridge University Press: 1970).

στρατιωτική άποψη². Αυτή η σταθερά επέζησε ακόμη και μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ως γεωπολιτικό κληροδοτότητα της Τσαρικής Αυτοκρατορίας.

(β) Ότι η Ουκρανία, από το Κιέβο έως την Κριμαία και από τη Σεβαστούπολη έως τις εκβολές του Δον κατέχει *ιδιαίτερος ευαίσθητη θέση στη ρωσική ψυχοσύνθεση, συνοφασμένη με μια υπερχιλιετή ιστορική πορεία*, από τον εκχριστιανισμό των Ρώσ του Κιέβου (988 μ.χ) και την υπερδιακοσιετή Ταταρική Κατοχή της «Χρυσής Ορδής», που αρχίζει με την άλωση του Κιέβου (1242), έως τον Κριμαϊκό Πόλεμο (1853-1856) και μετέπειτα την απόκρουση της Επιχείρησης Μπαρμπαρόσα (1941-45). Το Κιέβο αποτελεί στη Ρωσική συνείδηση την «πρώτη ρωσική πόλη, την μητέρα όλων των ρωσικών πόλεων»³. Ως εκ τούτου, για την πλειοψηφία του ρωσικού λαού αλλά και της κυβερνώσης ηγετικής ομάδος, η «ανεξαρτησία» της Ουκρανίας αποτελεί ουσιαστικά ένα πολιτισμικό και ιστορικό παράδοξο, μια ιστορική παρένθεση⁴.

(γ) Ότι το 33% του πληθυσμού της χώρας, δηλαδή περίπου 17 εκατομμύρια⁵ άνθρωποι, είναι Ρώσοι, Ρωσόφωνοι ή Ρωσικής καταγωγής Κοζάκοι, που συνθέτουν συμπαγείς τοπικές πλειοψηφίες τόσο στην Κριμαϊκή όσο και στο σύνολο του ανατολικού 1/3 της χώρας. Οι

² Με συμφωνία που επικυρώθηκε από το Ουκρανικό Κοινοβούλιο το 1997, ο Σοβιετικός Στόλος της Μαύρης Θάλασσας, που απετέλειτο από 25.000 άνδρες και 100 μεγάλες μονάδες επιφανείας, διαμοιράστηκε ανάμεσα στη Ρωσία (82%) και την Ουκρανία (18%), ενώ τρεις θαλάσσιοι κόλποι εντός και περί την Σεβαστούπολη ενοικιάστηκαν στη Μόσχα έως το 2027, ως ναυτικές βάσεις, έναντι ετησίου ενοικίου 135 εκατομμυρίων δολαρίων. Αρχικά ο στόλος μοιράστηκε κατά 50%-50% αλλά η Κυβέρνηση Kuchma αναγκάστηκε να παραδώσει το 64% του δικού της μεριδίου λόγω συσσωρευμένων χρεών από τη μη-πληρωμή πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Ρωσία. Το κόστος ενοικίου της 20ετούς συμφωνίας-που μπορεί να επεκταθεί αρχικά έως και 5 έτη- καλύπτεται επίσης από το ουκρανικό ενεργειακό χρέος. Sherman Sherr, "Russian-Ukrainian Rapprochement? The Black Sea Fleet Accords", *Survival*, Vol.39/No.3 (Autumn 1997), σελ.33-50.

³ T. Bukkvoll, *Ukraine and European Security*, The Chatham House Papers, Royal Institute for International Affairs, (London: 1997), σελ.61 και Mirsky, *On Ruins...*, ό.π., 118-120 και 129-130.

⁴ Σε πρόσφατη δημοσκόπηση του ανεξάρτητου κέντρου ερευνών της κοινής ρωσικής γνώμης Levada Center, καταγράφηκε ότι το 68% των Ρώσων ΔΕΝ θεωρούν την Ουκρανία ως μια «ξένη, [ήτοι ανεξάρτητη] χώρα», Fred Weir & Howard LaFranchi, "The East-West stakes over Ukraine: Russian and Western leaders are sharply at odds over the election crisis that's bringing huge crowds to the streets of Kiev", *Christian Science Monitor*, 26/11/2004.

⁵ Το *World Fact Book* της *Central Intelligence Agency* στην έκδοση του 2001, σελ.4, θέτει το ποσοστό των ρωσικών πληθυσμών της Ουκρανίας στο 22%. Με το ποσοστό του 22% συμφωνούν και οι πρώτες επίσημες στατιστικές του *Ρωσικού Κέντρου Ανθρωποδημογραφίας και Οικολογίας του 1993*, ιδέ σχετικά Georgy Mirsky, *On Ruins of Empire: Ethnicity and Nationalism in the Former Soviet Union*, (Greenwood Press: 1997), σελ.146. Ωστόσο, νεώτερες δημογραφικές και εθνογραφικές μελέτες υποστηρίζουν ότι στον ανωτέρω αριθμό πρέπει να προστεθούν και τα περίπου 4 έως 5,5 εκατομμύρια των Ρωσόφωνων και των Κοζακικών πληθυσμών του Ντόν που ανεβάζουν το συνολικό ποσοστό στο 33%. Ιδέ σχετικά, J.Bugajski, "Ethnic Relations and Regional Problems in Independent

πληθυσμοί αυτοί, που επεκτείνονται νοτιοδυτικά έως και την περιοχή της Οδησού, διακρίνονται από έντονες αυτονομιστικές τάσεις και θεωρούν εαυτούς ως «Ρώσους» του Εγγύς Εξωτερικού, και εν προκειμένω ως απογόνους των επαρχιών της «Νέας Ρωσίας» που ιδρύθηκε από την Μεγάλη Αικατερίνη στα εδάφη αυτά πριν από περίπου 230 χρόνια. Οι εν λόγω πληθυσμοί είναι κατά πλειοψηφία Ορθόδοξοι και πολέμησαν στο πλευρό των Σοβιετικών κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

(δ) Ότι το δυτικό 1/3 της χώρας -γνωστό ως Halitchina- με επίκεντρο τις επαρχίες Lvov, Bukovina, Transcarpathia, και Ternopol, εντάχθηκε στον κορμό του συγχρόνου ουκρανικού κράτους δια της βίας, ως απόρροια του διαμελισμού της Πολωνίας το 1939, βάσει του Συμφώνου Molotov-Ribbentrop. κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι πληθυσμοί της δυτικής Ουκρανίας, που ασπάζονται κατά πλειοψηφία το Ουνιτικό Δόγμα, υποδέχθηκαν τα ναζιστικά στρατεύματα ως απελευθερωτές και πολέμησαν στο πλευρό των τελευταίων. Ακόμη και μετά το 1945, ομάδες ατάκτων οργάνωσαν υπό την ηγεσία του Stephan Bandera ένα συστηματικό δίκτυο αντίστασης στη σοβιετική «κατοχή», που κράτησε έως και τα τέλη της δεκαετίας του '50, υποστηριζόμενο από ευρέα τμήματα του πληθυσμού⁶.

Είναι ενδεικτικό ότι, μετά το 1991, αγάλματα του Bandera υψώθηκαν με την ανοχή της Κυβερνήσεως της ανεξάρτητης πλέον Ουκρανίας σε δεκάδες πόλεις της Δυτικής Ουκρανίας, ενώ οι πολιτικοί επίγονοί του εκλέχθηκαν σε δεκάδες δημοτικά συμβούλια⁷. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των δημοτικών συμβουλίων, με πρώτο αυτό του Lvov, ήταν από τα πρώτα που αποκήρυξαν την «εκλογή» Yanukovych. Οι πληθυσμοί αυτοί εκφράζουν έναν ακραίο ουκρανικό εθνικισμό που είναι θεμελιωδώς αντι-ορθόδοξος και αντι-ρωσικός. Η εξτρεμιστική σύμμαχος του Yushchenko, Yulia Tymoshenko, που προέτρεψε μάλιστα τους υποστηρικτές του Yushchenko στα όπλα⁸,

Ukraine", στο S.Wolchik & V.Zviglyanich (ed.), *Ukraine: The Search for National Identity*, (Lanham: Roman & Littlefield: 2000), σελ. 165-181.

⁶ Ιδέ σχετικά, Oleg Subtelny, *Ukraine: A History*, (Toronto University Press: 1998), σελ.453-480 και John Armstrong, *Ukrainian Nationalism*, Littletown, Connecticut, Ukrainian Academic Press: 1980), σελ.46-100. Ειδικότερα για το κίνημα του Bandera, Subtelny, ό.π., σελ.445, 463-465.

⁷ Mirsky, ό.π., σελ.125-126.

⁸ Sergei Markov, "The Regime in Ukraine is much stronger than in Ukraine or Serbia: The Situation in Ukraine is Teetering on the Brink", *Izvestia*, 25/11/2004, και Oganesyanyan, *RIA Novosti*, ό.π.

κεφαλαιοποιεί πολιτικά την εκλογική βάση του αντιρωσικού και αντι-ορθόδοξου εξτρεμισμού της Halitchina παρά το γεγονός ότι η ίδια κατάγεται από το Dnepropetrovsk.

(ε) Ότι οι ανατολικές επαρχίες της Ουκρανίας, ειδικότερα γύρω από τα αχανή βιομηχανικά κέντρα του Kharkov, Donetsk, Dnepropetrovsk, σε συνδυασμό με τους λιμένες της Κριμαϊκής και της Οδησσού, παράγουν το 80% του ΑΕΠ της χώρας⁹. Πέραν από αυτήν την ζωτικής σημασίας οικονομική ασυμμετρία μεταξύ των δύο άκρων της χώρας, η ουκρανική οικονομία είναι οργανικά συνδεδεμένη με τη Ρωσία από την οποία καλύπτει το 45% των εισαγωγών της και το 20% του συνόλου των εξαγωγών της¹⁰ Πουθενά αλλού η αλληλεξάρτηση αυτή δεν είναι εμφανέστερη από τον ενεργειακό τομέα. Σχεδόν το σύνολο των αναγκών εισαγωγής της χώρας σε πετρέλαιο, που φθάνει το 70% (net import), καλύπτεται από τη Ρωσία, ενώ μέσω ουκρανικών εδαφών διέρχεται ο μεγαλύτερος όγκος του διοχετευομένου στην Ευρώπη ρωσικού πετρελαίου, που το 2002 έφθασε να καλύπτει το 22,3% του μέσου όρου εισαγωγών για τις οικονομίες των 15 Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹.

Αναφορικά με το Φυσικό Αέριο το επίπεδο της ανισομερούς ουκρανικής εξάρτησης είναι ακόμη μεγαλύτερο. Η Ουκρανία καλύπτει σχεδόν το 80% των αναγκών της σε φυσικό αέριο μέσω ρωσικών εισαγωγών, ενώ η χρήση του «γαλάζιου χρυσού» καλύπτει το 45% των συνολικών ενεργειακών αναγκών της χώρας και το 40% των αναγκών παραγωγής ηλεκτρισμού. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η Ουκρανία εξαρτά το 32% της ηλεκτρικής της παραγωγής και το 36% των καθαρών (net) ενεργειακών της αναγκών –δηλαδή της οικονομικής της βιωσιμότητας– από τις ρωσικές εισαγωγές Φυσικού Αερίου. Το σπουδαιότερο είναι ότι ειδικότερα στον τομέα του Φυσικού Αερίου η Ουκρανία δεν διαθέτει καμία εναλλακτική πηγή εισαγωγών.

⁹ «Συμβιβασμός στην Ουκρανία: Συμφωνία Υπέγραψαν Οι Πολιτικοί Αντίπαλοι-Ανοικτό το ενδεχόμενο αυτονομησης», *Καθημερινή*, 2/12/2004, σελ.9.

¹⁰ *International Monetary Fund, Direction of Trade Statistics Yearbook 2001*, (Washington D.C.: 2001), σελ.242. Νεώτερα στοιχεία αναφέρουν ότι η Ρωσία καλύπτει το 36% των συνολικών εισαγωγών και το 18% του συνόλου των εξαγωγών της Ουκρανίας, ιδέ σχετικά *CIA World Fact Book 2004, Ukraine*.

¹¹ *U.S. Department of Energy, Energy Information Agency (EIA), Country Analysis Brief: Ukraine*, www.eia.doe.gov/emeu/cabs/ukraine.html (September 2003) και *European Commission, Directorate General for Energy and Transport, EU Energy and Transport in Figures: Statistical Pocketbook 2003*, (Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities: 2003), Πίνακας 2.2.6.

Η σημασία αυτού του γεγονότος για την Ευρώπη είναι πρόδηλη. Το 2002 διήλθαν μέσω ουκρανικού εδάφους προς τις χώρες της ΕΕ των 15 περίπου 4,3 TCF (Trillion Cubic Feet) αερίου, δηλαδή το 90% των ρωσικών εξαγωγών προς την Ευρώπη. Αυτά τα 4,3 TCF κάλυψαν περίπου το 25% των καθαρών καταναλωτικών αναγκών (*net imports*) της Ένωσης και το 41% των συνολικών της εισαγωγών σε φυσικό αέριο¹². Ωστόσο, το πραγματικό ποσοστό κάλυψης των ευρωπαϊκών αναγκών αερίου μέσω Ρωσίας/ Ουκρανίας είναι σαφώς μεγαλύτερο, φθάνοντας (για το 2001) το 31,6% του συνόλου των αναγκών για τον μέσο όρο των τριών μεγαλύτερων οικονομιών της Ευρωζώνης (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία). Οι οικονομίες αυτές αντιστοιχούν στο 68% του ΑΕΠ των Οικονομιών του Ευρώ¹³.

Για την Ευρώπη, το κρίσιμο σημείο εστιάζεται στο γεγονός ότι αυτό το ποσοστό εξάρτησης δεν δύναται να αντικατασταθεί από εναλλακτικές πηγές φυσικού αερίου, όπως η Αλγερία και η Νορβηγία. Αν η κατάσταση στην Ουκρανία τεθεί εκτός ελέγχου (με τις διάφορες επαρχίες της χώρας να κηρύττουν η μία μετά την άλλη την αυτονομία τους, κάτι που έχει εν μέρει διαφανεί) η ασφάλεια των ρωσικών εξαγωγών θα τεθεί προφανώς εν αμφιβόλω. Εάν, τελικά, επικρατήσουν αποσχιστικές τάσεις, τόσο στα δυτικά όσο και τα ανατολικά της χώρας, (κάτι που η κεντρική κυβέρνηση θα επιχειρήσει να αποτρέψει δια της βίας) τότε θα ανοίξει ο δρόμος για το εφιαλτικό ενδεχόμενο ενός «νέου ενεργειακού 1973».

Αυτήν την φορά, η διακοπή της ζωτικής τροφοδοσίας των Ευρωπαϊκών Οικονομιών θα αφορά το φυσικό αέριο και όχι το πετρέλαιο. Ακόμη και αν οι οικονομικές ζημιές ενός τέτοιου σεναρίου ενδέχεται να είναι συγκριτικά μικρότερες από ότι οι επιπτώσεις των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και 1979, το πολιτικό και ψυχολογικό σοκ, θα είναι, τηρουμένων των αναλογιών, τεράστιο, όχι μόνο για την Ουκρανία και τη Ρωσία αλλά και για την ίδια την ΕΕ -

¹² European Union, *Green Paper: Towards a European Strategy for the Security of Energy Supply*, European Commission, Directorate General for Energy and Transport, Office for Official Publications of the European Communities (Luxemburg: 2001), σελ. 42. Η Επιτροπή επίσης προβλέπει ότι "Αυτός ο βαθμός της εξάρτησης [στις ρωσικές εισαγωγές φυσικού αερίου] πρόκειται να αυξηθεί υπό την επήρεια της επέκτασης και την πίεση της [αυξανόμενης] ζήτησης πάνω από το 60% του συνόλου [από το παρόν 41%]", *ibid*, σελ. 41.

κάτι που η αρχική στάση ιδίως των νεο-εισελθόντων κρατών-μελών της πρώην Ανατολικής Ευρώπης έδειχνε να αγνοεί επιδεικτικά.¹⁴ Εις πλήρη επίρρωση των προαναφερθέντων, η Παγκόσμια Επιτροπή Ενέργειας (International Energy Agency) προειδοποίησε, (1/12/2004) δια του Εκτελεστικού της Διευθυντή Claude Mandil, ότι: «οι μονοπολιακές φιλοδοξίες της Gazprom και η αυξανόμενη εξάρτηση της Ε.Ε. σε ρωσικό φυσικό αέριο, που εξάγεται μέσω των αγωγών της πολιτικά ασταθούς Ουκρανίας, θέτουν την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης σε μεγάλο κίνδυνο».¹⁵

II. Οι Αφορμές και Οι Γεωστρατηγικές Επιπτώσεις της Κρίσεως

Η αφορμή για την ανοικτή πλέον αντιπαράθεση των προαναφερθεισών φυγοκέντρων δυνάμεων, που αποτυπώνονται με σχεδόν απόλυτη ακρίβεια στον εκλογικό χάρτη της χώρας (ιδέ Χάρτη 3), υπήρξε μία σειρά σοβαρών τακτικών λαθών από την πλευρά της ρωσικής πολιτικής που επέτρεψαν σε δυτικά κέντρα αποφάσεων και μηχανισμούς ψυχολογικών επιχειρήσεων την πλήρη ανάπτυξη και εφαρμογή των ήδη υπαρχόντων στρατηγικών σχεδίων για «άλωση» της Ουκρανίας και στρατηγική περικύκλωση της Ρωσίας. Πρώτα απ' όλα, η επιλογή του Γιανκουτςχ δεν αποτέλεσε επιλογή του Κρεμλίνου, αλλά ουσιαστικά επεβλήθη από τον Πρόεδρο Kuchma για τους ίδιους λίγο πολύ λόγους προσωπικής ανασφάλειας που είχαν «υποχρεώσει» τον Πρόεδρο Yeltsin να διασφαλίσει, μέσω της εκλογής Putin, ότι αυτός, η παρουσία του και το οικογενειακό του περιβάλλον δεν θα εκδιωχθούν ποινικά μετά την απώλεια της προεδρικής ασυλίας.

Όπως αναφέρει και ο Δρ. Stanislav Belkowsky, επικεφαλής του Ινστιτούτου Εθνικής Στρατηγικής της Ρωσίας, μεταξύ πέντε ή έξι δυνητικών υποψηφίων του «φιλορωσικού» στρατοπέδου, ο Γιανκουτςχ αποτελούσε τη χειρότερη δυνατή επιλογή (16)¹⁴, λόγω της

¹³ Αναλυτικότερα για αυτήν τη διάσταση ιδέ, Θεόδωρος Τσακίρης, «Η Στρατηγική Σημασία της Ουκρανίας για την Ενεργειακή Ασφάλεια της Ευρώπης: Η Παράμετρος του Φυσικού Αερίου», *Αγορά Χωρίς Σύνορα, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων*, Τόμος 9 / Τεύχος 2, (Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 2003), σελ.149-154.

¹⁴ “Παραδείγματος χάριν η Πολωνία που αποτελεί και την επιθετικότερη σύμμαχο της γεωπολιτικής «ατζέντας» των Δυτικών Ουκρανών, εξαρτάται από τις ρωσικές εισαγωγές για το 100% των αναγκών της σε πετρέλαιο και για το 99% των αναγκών της σε Φυσικό Αέριο. Τα αντίστοιχα ποσοστά για την Τσεχία είναι 65% για το πετρέλαιο και 82% για το φυσικό αέριο και για την Ουγγαρία, 100% για τις εισαγωγές πετρελαίου και 81% για τις εισαγωγές αερίου. “Ivan and the Pipe: Russia’s Energy Firms

απόλυτης ταύτισής του με το «διεφθαρμένο» περιβάλλον Kuchma αλλά και λόγω του προσωπικού του στιγματισμού ως καταδικασθέντος για απάτες και υπεξαιρέσεις. Από την άλλη πλευρά, το τακτικό λάθος των πολιτικών συμβούλων του Προέδρου Putin εντοπίζεται στον τρόπο με τον οποίο αποφάσισαν να οργανώσουν και να εκτελέσουν την υποστήριξη του Yanukovich, παρασύροντας τον Putin στο να εμπλακεί προσωπικά, και μάλιστα δύο φορές, στην προεκλογική διαδικασία, ταυτίζοντας το κύρος της Ρωσίας με την προσωπική και εξαιρετικά αμφιλεγόμενη επιλογή του Ουκρανού Προέδρου Kuchma.

Σε αντίθεση με την παθητική στάση που κράτησε στις ουκρανικές προεδρικές εκλογές (το 1994), και την σκόπιμη απουσία της από το δημοψήφισμα για τη δυνατότητα επέκτασης της προεδρικής θητείας του κ.Lukashenka στην Λευκορωσία (2004), τώρα η Μόσχα υπερενεπλάκη στην όλη διαδικασία προδήλως, εξαιτίας του φόβου ότι επικείται επανάληψη του γνωστού «σεναρίου του Βελιγραδίου», από πλευράς των Δυτικών Υπηρεσιών που προσφάτως επανελήφθη και στη Γεωργία. Η στάση του Putin πέτυχε να πολώσει περισσότερο ένα ήδη τεταμένο κλίμα, να αποξενώσει σχεδόν το 50% των ουκρανών από τη Ρωσία και να «κάψει»¹⁵ (17) τις ούτως ή άλλως περιορισμένες πιθανότητες του Yanukovich να εμφανισθεί στα μάτια των αναποφάσιστων αμφιταλαντευόμενων ψηφοφόρων ως ευρείας αποδοχής.

Από την πλευρά του, ο Yushchenko μπόρεσε ο ίδιος να εκμηδενίσει τις εντυπώσεις από την σύντομη θητεία του, ως πρωθυπουργός της κυβέρνησης Kuchma, παρουσιαζόμενος ως ο μεταρρυθμιστής, «φιλο-δυτικός» και αδιάφθορος υποψήφιος, πράγμα που ουδόλως συνάδει προς τον πρότερο πολιτικό και προσωπικό βίο του. Ωστόσο, παρά την μαζική, σκανδαλώδη υποστήριξη των δυτικών ΜΜΕ και μετωπικών οργανώσεων (τύπου Ινστιτούτων του Σόρος) ούτε ο Yushchenko μπόρεσε να υπερβεί την δική του εκλογική βάση, που εντοπίζεται σε ορισμένες επαρχίες της κεντρικής Ουκρανίας, τον αστικό πληθυσμό του Κιέβου (που τον υποστήριξε σε

are Viewed with Suspicion as they try to expand in former Communist Countries”, Special Report: Russian Energy Firms, *The Economist*, 11/12/2004, σελ.64.

15 “IEA Warns of Russian Dependency: The International Energy Agency Criticised its Members for Being too dependent on Russian natural gas supplies”, *FSU Oil & Gas Monitor*, 8/12/2004, σελ.12.

16 “Did Moscow Back the Wrong Ukrainian Candidate”, *RIA Novosti*, 24/11/2004.

17 Sergei Karaganov, ο.π., σημ.6 και Alan Cullison & Guy Chazan, “Putin’s Role in Ukraine Election Stirs Backlash”, *Wall Street Journal*, 29/11/2004.

ποσοστό άνω του 75%), το ετερόφωτο και καθοδηγούμενο από τις ΗΠΑ «φοιτητικό κίνημα» Pora,¹⁶ (18) και φυσικά το δυτικό τμήμα (1/3) της χώρας. Το πρόβλημα του Yushchenko υπήρξε ότι η βάση υποστήριξής του στην δυτική Ουκρανία (Halitchina) όχι μόνο δεν του «ανήκει» αλλά ταυτόχρονα τον κρατά εγκλωβισμένο σε μια ακραία αντι-ρωσική *ρητορική* που φθάνει στο επίπεδο ενός επικίνδυνου εξτρεμισμού, όπως αυτός εκφράζεται και για λόγους προσωπικής ιδιοτέλειας από την πολιτική agenda της Yulia Timoshenko και της ευρύτερης οικογένειας Lazarenko.

Για αυτήν την «επίγονο» της εθνικιστικής παράδοσης του Stephan Bandera, ο μόνος δρόμος για τη διασφάλιση της ουκρανικής ανεξαρτησίας είναι η πλήρης ενσωμάτωσή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, κυρίως, στο ΝΑΤΟ. Το αν αυτή η δυναμική ενδέχεται να διαλύσει την χώρα στα εξ'ων συνετέθη -παγιώνοντας ένα εξαιρετικά επικίνδυνο ψυχροπολεμικό κλίμα στην Ευρώπη- πολύ λίγο ενδιαφέρει τους επιγόνους του «Μπαντερισμού» είτε αυτοί είναι γνήσιοι είτε ενστερνίζονται τις απόψεις του για καθαρά προσωπικούς και εκλογικά καιροσκοπικούς λόγους (Τιμοσένκο).

Είναι συζητήσιμο αν ο Yushchenko, ή κανείς από τους άλλους «γραφειοκράτες» του Κιέβου συμμερίζονται τις επιδιώξεις των ακραίων εθνικιστικών κύκλων της Halitchina, και αν διακατέχονται από φαντασιώσεις αναφορικά με την δυνατότητα της Ουκρανίας να μεταβάλει άρδην και ριζικά την στρατηγική της εξάρτηση από τη Ρωσία σε οικονομικό, ενεργειακό και πολιτικό επίπεδο. Ακόμη και μετά την εκλογική του επικράτηση κατά τον «γ' γύρο» του Δεκεμβρίου, ο Yushchenko ίσως δεν επιδιώξει να εντάξει την χώρα του στην Ατλαντική

18 Οι ΗΠΑ δαπάνησαν επισήμως 14 εκατομμύρια δολάρια μέσω Μη-Κυβερνητικών Οργανισμών στην Ουκρανία για την επικράτηση του κ. Yushchenko, ενώ σύμφωνα με δημοσιεύματα και του βρετανικού τύπου, κλιμάκια της CIA οργάνωσαν ένα πλήρες σχέδιο αποσταθεροποίησης του καθεστώτος Kuchma μέσω μιας εκστρατείας διαδηλώσεων και πολιτικού «μπούκοτάζ» που θα παρέλυαν τον κρατικό μηχανισμό, υπό την ηγεσία φοιτητικών κινημάτων κατά τα πρότυπα των επιχειρήσεων ανατροπής των καθεστώτων Milosevic (Κίνημα Otpor-2001) και Shevardnadze (Κίνημα Kmara-2003). Ιδέ ανάλυση του Δρ. Sergei Markov, διευθυντή του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών της Μόσχας, Sergei Markov, "The Regime in Ukraine is Much Stronger than in Georgia or Serbia: The Situation in Ukraine is Teetering on the Brink", *Izvestia*, 25/11/2004, και Jonathan Steele, "Ukraine's Post-Modern Coup d' Etat: Yushchenko Got the US Nod and Money Flooded into his Supporters", *The Guardian*, 26/11/2004. Ακόμη και το περιοδικό TIME, αναφέρει ότι πολλά από τα ηγετικά στελέχη του Pora «εκπαιδεύτηκαν από τους ίδιους διαφωνούντες που βοήθησαν στο συντονισμό των επιτυχημένων εκλογικών επαναστάσεων στη Σερβία και

Συμμαχία, εάν βεβαίως θέλει να την εντάξει ολόκληρη – και ο ίδιος έχει πρόσφατα επιχειρήσει να αποστασιοποιηθεί από τις ακραίες θέσεις της Timoshenko σε συνέντευξη του στον ρωσικό τηλεοπτικό σταθμό Ren TV¹⁷. (19)

Από την άλλη πλευρά, ούτε ο Γιανουκονυχ μπορεί να θεωρηθεί ως «ακραιφνής» σύμμαχος της Ρωσίας¹⁸. (20) Ούτε ο Kuchma ούτε ο Γιανουκονυχ λειτούργησαν ως «Ουκρανοί» Lukashenka. Άλλωστε, το περιβάλλον Kuchma δεν δίστασε να έλθει σε σύγκρουση με τη Ρωσία σε μια σειρά από ζωτικής σημασίας θέματα, από τη ρύθμιση του ουκρανικού χρέους (2001-2002) και την αποστολή ουκρανικών δυνάμεων στο Ιράκ (2003), έως την αρχική υποβολή αίτησης ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ (2002) -που όμως ανακλήθηκε τον Οκτώβριο του 2004- και την πρόσφατη Ρωσο-Ουκρανική διένεξη (Οκτώβριος 2003) περί την κυριότητα της νήσου Τούζλα (Tuzla) και την δυνατότητα της Ρωσίας να εγείρει ένα φράγμα που θα έφραζε το στόμιο της Θάλασσας του Αζον¹⁹.(21) Τότε ο Kuchma, σε απάντηση ανεπιβεβαίωτων πληροφοριών ότι η Ρωσία απειλούσε να βομβαρδίσει τους συνοριακούς φρουρούς που είχαν εγκατασταθεί στο νησί από το 1999, κατήγγειλε τα «ιμπεριαλιστικά» αντανάκλαστικά ορισμένων ρωσικών κύκλων, προειδοποιώντας το Κρεμλίνο ότι «όσο πιο κοντά έρχεται αυτό το φράγμα στις ακτές μας, τόσο πιο κοντά θα προχωρούμε προς τη Δύση²⁰». (22)

τη Γεωργία», ιδέ Paul Quinn-Judge & Yuri Zarakhovich, “The Orange Revolution”, TIME, 6/12/2004, σελ.20-23, σελ.22.

19 BBC Monitoring, (Interview of Viktor Yushchenko), “Russia Made “Big Political Mistake” over Ukrainian Poll Says Yushchenko”, *Ren TV*, Moscow, 28/11/2004.

20 Παρά την περιρρέουσα αντίληψη περί φιλο-ρωσισμού ή φιλο-αμερικανισμού του κάθε υποψηφίου, κανένας από τους δύο δεν είναι πιθανόν να ενσαρκώσει σε διπλωματικό επίπεδο μια ακραιφνώς φιλο-ρωσική ή αντι-ρωσική πολιτική ακολουθώντας μια à la Kuchma επαμφοτερίζουσα στάση, κάτι στο οποίο τείνουν να συμπέσουν τόσο ρωσικές όσο και αμερικανικές αναλύσεις. Ιδέ χαρακτηριστικά, (editorial), “Ukraine: Looking for a Fair Vote Count”, *New York Times*, 23/11/2004, και Karaganov, ό.π., σημ.6.

(21) Για την κρίση της Tuzla, ιδέ Τσακίρης, ό.π., σελ.158-160. Για τις φήμες περί βομβαρδισμού της Tuzla από τη Ρωσία ιδέ, BBC Monitoring, “Putin’s Chief of Staff reportedly ready to Bomb Ukraine over Disputed Strait”, *Stolichnyye Novosti*, Kiev, 21/10/2003.

Το δυστύχημα της κρίσης του περασμένου Νοεμβρίου που ενδέχεται να κορυφωθεί μετά τις επαναληπτικές εκλογές της 26^{ης} Δεκεμβρίου, εντοπίζεται στο γεγονός ότι αμφότεροι οι υποψήφιοι απώλεσαν ουσιαστικά την εμπιστοσύνη του μισού πληθυσμού της χώρας. Το σενάριο μιας *de facto* «Βοσνιοποίησης» ή «Καυκασιοποίησης» της Ουκρανίας δεν μπορεί εφεξής να αποκλεισθεί. Με τον όρο αυτό εννοούμε την ανακήρυξη μονομερούς αυτονομίας των ανατολικών επαρχιών της χώρας, κατά τα πρότυπα της Κριμαίας, η οποία αυτοανακηρύχθηκε αυτόνομη, αν και Δημοκρατία της τότε Ουκρανικής Σοβιετικής Δημοκρατίας, τον Σεπτέμβριο του 1991. Δεδομένων των ανωτέρω συγκρουσιακών δυναμικών, αλλά και της προϊστορίας αντιστοιχών κινήματων εδώ και 15 περίπου χρόνια σε όλον τον πρώην σοβιετικό χώρο, είναι εξαιρετικά απίθανο αυτή η διαδικασία να ακολουθήσει το αναίμακτο προηγούμενο του «βελούδινου διαζυγίου» της πρώην Τσεχοσλοβακίας. Αντιθέτως, αν είχε τελικά επιλεγεί η οδός της απόσχισης, αυτή θα θυμίζει περισσότερο το προηγούμενο της Γιουγκοσλαβίας.

Η κρίση δεν τελείωσε με την οριστική εκλογή του Γιούτσενκο τον Δεκέμβριο, καθώς ο νικητής αυτού του «μίνι» πολιτικού εμφυλίου θα πρέπει να κερδίσει την εμπιστοσύνη ή έστω την άνοχη του λοιπού 50% της χώρας του. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μέσα στο δίμηνο Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2004, η κατάσταση παραμένει ρευστή και εύφλεκτη, αν λάβει κανείς υπόψιν του ότι παρά τις προτροπές του Προέδρου Kuchma, μια σειρά από τις ανατολικές επαρχίες της χώρας με επίκεντρο το Donetsk, το Kharkiv (Χάρκοβο), το Lugansk και την Κριμαία είχαν προειδοποιήσει ότι, σε περίπτωση επικράτησης του Yushchenko, θα αυτονομηθούν από το Κίεβο, αρνούμενες να καταβάλλουν φόρους στην Κεντρική Κυβέρνηση, ενώ σε πολλές πόλεις και επαρχίες της Ανατολικής Ουκρανίας είχαν αρχίσει να οργανώνονται ένοπλες ομάδες πολιτοφυλακής²¹. (23) Αυτό που είναι επίσης εντυπωσιακό είναι ότι η εν λόγω δυναμική φαίνεται να εξαπλώνεται ολοένα και δυτικότερα εάν πιστέψουμε τις απειλές περί

(22) Agence France Press (AFP), "Imperialist Russia is Pushing Ukraine Closer to West: Kuchma", 27/10/2003.

(23) RIA Novosti, "Long Crisis to Tear Ukraine Apart?", 28/11/2004, Bloomberg, "Secession of the East Would Be "Unacceptable" Kuchma Says", 29/11/2004, Neil Barnett, "Russians on the East Vent their Anger at the "Orange Revolt", The Independent, 30/11/2004, και Andrew Wilson, "The Reality of these Division in Ukraine", The Independent, 30/11/2004.

αυτονομησης του λιμένα της Οδησσού. Σε κάθε περίπτωση, το περιφερειακό Συμβούλιο του Donetsk έφτασε στο σημείο να ορίσει την 9ή Ιανουαρίου 2005 ως ημέρα δημοψηφίσματος για την αυτονόμηση της περιοχής, κάτι που σε περίπτωση περαιτέρω όξυνσης θα μιμούντο και οι υπόλοιπες ανατολικές επαρχίες²². (24)

Όπως προαναφέραμε η επικράτηση του Γιούστσενκο αποτελεί την ανάπλαση μια κρίσης που θα συνεχίσει να επωάζεται απο τις φυγόκεντρες δυναμικές που συνθέτουν το μετασοβιετικό ουκρανικό κράτος. Το Ουκρανικό ηφαιστειο θα παραμείνει ενεργό. Προκειμένου λοιπόν να αποφευχθεί μια περαιτέρω -και αυτή τη φορά μοιραία- έκρηξη του, όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν τα ακόλουθα:

(α) Τόσο η Ρωσία όσο και οι ΗΠΑ πρέπει να εργασθούν από κοινού προκειμένου να κλείσουν οι «ασκοί του Αιόλου» που άνοιξαν λόγω της αναμειξιάς τους στις ουκρανικές εκλογές. Η ευθύνη για την επανασταθεροποίηση της Ουκρανίας βαρύνει θεωρητικώς και τις δύο πλευρές, αν και το κύριο βάρος για τη γεωστρατηγική εξομάλυνση της κατάστασης «πέφτει» στους ώμους της κυβέρνησης Bush αφού είναι οι επιλογές των Αμερικανικών Κυβερνήσεων καθ' όλην την πρώτη μεταψυχροπολεμική 15ετία που ενισχύουν τις εύλογες ανησυχίες των Ρώσων για εφαρμογή μιας πολιτικής προς στρατηγική περικύκλωση και περιθωριοποίηση της μετασοβιετικής Ρωσίας. Αν κάτι πρέπει να μας διδάξει η εξελισσόμενη κρίση είναι ότι, *ακόμη και αν το Κίεβο επιθυμεί να διαδραματίσει το ρόλο του γεωπολιτικού αντιβάρου έναντι της ρωσικής ισχύος στο «Εγγύς Εξωτερικό» προς όφελος των ΗΠΑ, δεν μπορεί να το πράξει χωρίς να διακινδυνεύσει την αυτοκτόνα και εκ των έσω διάλυση της Ουκρανίας.*

(β) Η αμερικανική πολιτική της συνεχούς επέκτασης του NATO προς ανατολάς έχει βαρύτερη ευθύνη για την εξελισσόμενη κρίση. Παρά τις διακηρύξεις και διαβεβαιώσεις τους ότι δήθεν αποσκοπούσαν στην εξάλειψη των «διαχωριστικών γραμμών» της Γηραιάς Ηπείρου, οι ΗΠΑ (και οι Σύμμαχοί τους στο NATO), το μόνο που τελικά *επέτυχαν είναι να δημιουργήσουν έναν*

(24) «Συμβιβασμός στην Ουκρανία: Συμφωνία Υπέγραψαν Οι Πολιτικοί Αντίπαλοι-Ανοικτό το ενδεχόμενο αυτονομησης», *Καθημερινή*, 2/12/2004, σελ.9.

νέο «ψυχροπολεμικό τόπο» γεωπολιτικό «Ρουβίκωνα» μερικές εκατοντάδες χιλιόμετρα ανατολικότερα²³. (25) Εάν δε οι ΗΠΑ διαβούν και αυτόν τον Ρουβίκωνα, επιδιώκοντας να ενσωματώσουν και την Ουκρανία στην δική τους σφαίρα επιρροής, θα πρέπει να είναι έτοιμες να αντιμετωπίσουν την βίαιη αντίδραση της Ρωσίας, κατά τα πρότυπα ακόμη και της στρατιωτικής ενίσχυσης των αποσχιστικών κινημάτων της Υπερκαυκασίας και της Υπερδνειστερίας από τη Μόσχα, την δεκαετία του 1990. Κάτι τέτοιο θα σημαίνει τον κίνδυνο μετατροπής της Κριμαίας και των ανατολικών επαρχιών σε μια τεράστια «Ουκρανική Αμπχαζία».

(γ) Η λογική περικύκλωσης της Ρωσίας από Δυσμών και Νότου που απηχείται στα γραπτά του περίφημου Συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας Brzezinski είναι εξαιρετικά επικίνδυνη για την βιωσιμότητα της μεταψυχροπολεμικής τάξης πραγμάτων στην Ευρώπη, δεν πρόκειται να γίνει ποτέ αποδεκτή από την ρωσική πλευρά και θα πρέπει να εγκαταλειφθεί από την Κυβέρνηση Bush²⁴. (26) Το επιχείρημα ότι, εφόσον η Ρωσία δεν αντέδρασε στην ενσωμάτωση της Πολωνίας ή των Βαλτικών Δημοκρατιών στο NATO και την Ε.Ε., δεν πρόκειται να αντιδράσει και στην περίπτωση της Ουκρανίας, προκλητικώς αγνοεί ή υποτιμά το πλήθος των γεωπολιτικών, στρατιωτικών, γεωοικονομικών, και ιστορικών διακυβευμάτων στην προκειμένη περίπτωση. Σε περίπτωση ρωσο-αμερικανικής ρήξης όχι μόνο θα διαρραγεί ο αντιτρομοκρατικός άξονας Ρωσίας-ΗΠΑ στην Ευρασία (προς αγγαλίαση του Ιράν, της Βόρειας Κορέας, των Ταλιμπάν και των εξτρεμιστών της Αλ-Καΐντα) αλλά θα περάσουμε σε μια δεύτερη «ψυχροπολεμική» περίοδο, που σε τελική ανάλυση ζημιώνει, πρώτα απ' όλα, τα συμφέροντα της Ευρώπης.

(δ) Η Ευρωπαϊκή Ένωση και, εν προκειμένω τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, έχουν να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο για την επίλυση της Ουκρανικής Κρίσης και θα πρέπει, επιτέλους, να φανούν ειλικρινείς έναντι των πολιτικών ελίτ του Κιέβου, αναφορικά με τις ρεαλιστικές πιθανότητες ένταξης της χώρας τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, (που ακόμη και αν

(25) Ιδέ σχετικά, Theodore Tsakiris, "The New Rubicon?: The Geopolitical Repercussions of NATO's "Open Door" Policy", in John Micgiel (ed.), *Democracy and Integration in an Enlarging Europe*, Institute for the Study of Europe, New York, (Columbia University: 2002), σελ. 133-165.

(26) Η εξαιρετική επικινδυνότητα της κατάστασης έχει αρχίσει να γίνεται εμφανέστερη σε αρκετούς αμερικανούς αναλυτές, όπως οι Charles Kupchan του *Council on Foreign Relations* και Ariel Cohen του *Heritage Foundation*, που προειδοποιούν για το ενδεχόμενο η ουκρανική κρίση να δηλητηριάσει μόνιμα της αμερικανο-ρωσικές σχέσεις. Ιδέ

υπάρχουν, δεν έχουν αρχίσει καν να αχνοφαινούνται στον ορίζοντα). Για να είμαστε απολύτως ειλικρινείς, το ούτως ή άλλως εξαιρετικά απομακρυσμένο ενδεχόμενο ένταξης του Κιέβου θα αρχίσει να συζητείται *μετά* την πιθανή ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.²⁵ (27)

(ε) Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσει ότι η ενεργειακή της εξάρτηση από τη Ρωσία, αλλά και πρωτίστως η αναγκαιότητα διαφύλαξης ενός αυτονόμου ευρωπαϊκού ρόλου στο διεθνές σύστημα, της επιβάλλουν να προφυλάξει τόσο την ίδια όσο και τις ΗΠΑ από ένα πρώτου μεγέθους στρατηγικό ολισθημα. Η Ουκρανία, όπως και οι άλλες Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, δεν μπορούν να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ, δεν τις συμφέρει να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ, αλλά και δεν συμφέρει ούτε το ΝΑΤΟ ούτε την Ευρώπη η ένταξή τους. *Εάν η κατάσταση οξυνθεί σε σημείο που ο de facto διαμελισμός της χώρας να αρχίσει να υλοποιείται, τουλάχιστον οι Μεγάλες Δυνάμεις της «Παλαιάς Ευρώπης» θα πρέπει να αποσαφηνίσουν δημοσίως στις ΗΠΑ ότι δεν προτίθενται να αποδεχθούν την ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ²⁶. (28) Εάν η Κυβέρνηση των ΗΠΑ, η οποιαδήποτε κυβέρνηση των ΗΠΑ, θελήσει να «πολεμήσει έναν δεύτερο «Ψυχρό Πόλεμο» με τη Ρωσία, θα πρέπει να γνωρίζει εκ των προτέρων και με σαφήνεια ότι θα το πράξει μόνη της.*

Η κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας παραμένει εύθραυστη και αυτό καθιστά την επιβίωση του ενιαίου κρατικού μορφώματος ολοένα και δυσχερέστερη, εφόσον η κατάσταση εξωθηθεί εκούσια ή ακούσια στο σημείο των de facto αποσχίσεων των δυτικών ή ανατολικών επαρχιών της χώρας. Οι καταλύτες αυτής της όξυνσης μπορεί να είναι είτε εσωτερικές πολιτικές συγκρούσεις, όπως έγινε κατά την εκλογική κρίση του Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2004, ή υπερβολικά δυτικόστροφες διπλωματικές επιλογές που μπορεί να γίνουν από την πλευρά του Κιέβου, όπως:

σχετικά, Glenn Kessler, "For the U.S. a Balancing Act on Ukraine", *Washington Post*, 24/11/2004, και Judy Dempsey & Brian Knowlton, "Lugar Hints at Tough Measures on Ukraine Vote", *International Herald Tribune*, 24/11/2004.

(27) Charlemagne, "Another Faraway Country: Brussels Faces Up Gloomily to the Prospect of Further Eastward Enlargement", *The Economist*, 4/12/2004, σελ.34.

(28) Jonathan Steele, "Ukraine's Post-Modern Coup d' Etat", *The Guardian*, 26/11/2004.

(29) Mara Bellaby, "Ukraine Defense Chief: NATO Not a Priority", Kiev, *Associated Press*, 05/02/2005.

(30) Jeremy Page, "Ukraine Could Sink Russian Fleet", *The Times*, 6/12/2004.

- (α) η ουσιαστική απόπειρα ένταξης της χώρας στο ΝΑΤΟ,
- (β) η αναστροφή του προγράμματος ιδιωτικοποίησης του ουκρανικού δικτύου εξαγωγής φυσικού αερίου κατα τρόπο που να αποκλείει την Gazprom,
- (γ) η εγκατάσταση αμερικανικών δυνάμεων στην Ουκρανική επικράτεια και
- (δ) η απόπειρα εκδίωξης των ρωσικών ναυτικών δυνάμεων της Κριμαϊκής.

Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι κανένα απο τα ανωτέρω σημεία δεν φαίνεται να ταυτίζεται με τις διπλωματικές επιλογές του νεοεκλεγέντος Προέδρου Βίκτωρ Γιούτσενκο, παρα την απεικόνιση του απο πολλαπλά κέντρα «ενημέρωσης» ως ακραιφνώς φιλο-δυτικού υποψηφίου. Άλλωστε κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας αποφασίστηκε η απόσυρση των 1640 ουκρανών στρατιωτών απο το Ιράκ στις αρχές Δεκέμβριου του 2004. Μετεκλογικά, ο Πρόεδρος Γιούτσενκο, έχει ήδη καταστήσει σαφές ότι η ένταξη της χώρας του στο το ΝΑΤΟ (29) δεν αποτελεί προτεραιότητα της κυβέρνησης του. Παράλληλα έχει υπογραμμίσει (30) ότι δεν πρόκειται να θέσει το ζήτημα αναθέωρησης της Συμφωνίας για την παραμονή του Ρωσικού στόλου στην Κριμαϊκή πριν απο το 2017, όταν δηλαδή συμπληρωθεί η εικοσαετής διάρκεια του συμφώνου που υπεγράφη το 1997.

*** Μεγάλο μέρος του εν λόγω πονήματος έχει δημοσιευθεί ως Υπηρεσιακό Υπόμνημα του Τομέα Γεωστρατηγικών και Αμυντικοπολιτικών Αναλύσεων του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων τον Ιανουάριο του 2005.**

**** Ο κ.Τσακίρης υπήρξε μεταπτυχιακός υπότροφος του Ιδρύματος Fulbright στο National Security Studies Program του Πανεπιστημίου Georgetown.**